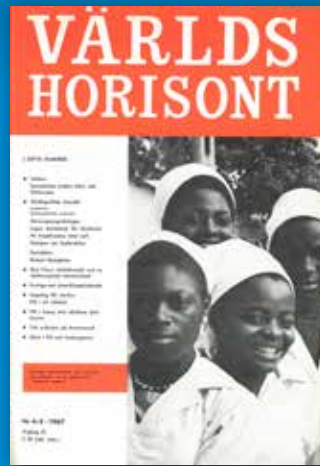
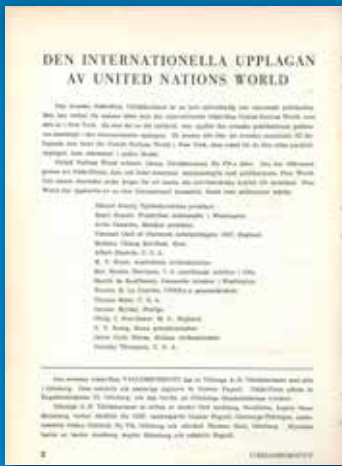

VÄRLDS

HORISONT.

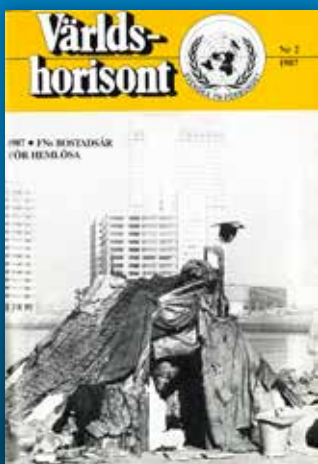

SVENSKA FN-FÖRBUNDET | EN BÄTTRE VÄRLD | NUMMER 4 2024

1947-2024

77 ÅR MED MED VÄRLDSHORISONT

TEMA: INTERNATIONELLA BROTTMÅLSDOMSTOLEN

Foto: Mostphotos/Gina Sanders

Internationella havsdomstolen ITLOS, fastslår i ett utlåtande att stater som har ratificerat havskonventionen måste verka för att minska marin förorening som är orsakad av utsläpp.

STATERS ANSVAR FÖR KLIMATFÖRÄNDRINGAR PRÖVAS

Under hösten 2022 skickade samman slutningen av små östater COSIS en förfrågan till Internationella havsdomstolen, ITLOS, om ett rådgivande utlåtande över staters ansvar för klimatförändringarna. Ungefär samtidigt förberedde östaten Vanatu en resolution i FN:s generalförsamling som ber Internationella domstolen i Haag om samma sak. Resolutionen antogs i konsensus i mars 2023. ITLOS kom med sitt utlåtande i mars 2024 och i det slår domstolen fast att mänskligt genererade utsläpp av växthusgaser förorenar haven och att stater som har ratificerat havskonventionen måste verka för att minska, kontrollera och förebygga marin förorening som är orsakad av människans utsläpp. Läs utlåtandet på itlos.org

NICOLA CLASE NY FN-AMBASSADÖR I NEW YORK

Diplomaten Nicola Clase är Sveriges nya FN-ambassadör i New York. Hon efterträder Anna Karin Eneström. Nicola Clase kommer från posten som ambassadör i Finland. Hon har också bland annat tidigare varit ambassadör i London och arbetat som statssekreterare för Moderaterna med ansvar för EU-frågor.

Foto: Malin Aberg Aas

Sveriges nya FN-ambassadör Nicola Clase.

DUBBELT SÅ HÖG FATTIGDOM I KONFLIKTOMRÅDEN

Årets rapport om multidimensionell fattigdom från bland annat FN:s utvecklingsorgan UNDP har tittat särskilt på kopplingen mellan konflikt och fattigdom. Rapporten visar att 1,1 miljarder människor lever i multidimensionell fattigdom och att nära en halv miljard av dem lever i konfliktländer. Det innebär att risken för fattigdom är dubbelt så hög i konfliktområden. Hälften av världens fattiga är barn under 18 år och över 80 procent av de multidimensionellt fattiga lever söder om Sahara och/eller på landsbygden. Mer om rapporten finns på undp.org/sv/sweden.

FN:S ÅRSRAPPORT VISAR LJUSPUNKTER I MÖRKA TIDER

Trots att nivåerna av såväl konflikter och utsläpp av växthusgaser är rekordhöga visar FN:s årsrapport det goda arbete som pågår inom FN-familjens många organisationer. Till exempel fick 152 miljoner människor hjälp att öka sin livsmedelssäkerhet under 2023, 133 miljoner fick tillgång till rent vatten. Vill du läsa mer om resultaten under 2023 så hittar du rapporten på www.un.org/annualreport

PRISAD FORSKARE VILL SE BÄTTRE GLOBAL STYRNING

Den tyske statsvetaren och professorn Frank Biermann som är verksam vid Copernicus institutet vid Utrecht universitet i Nederländerna var nyligen i Stockholm för att ta emot Volvos miljö-

pris 2024 för sin forskning om hur det går att förbättra global styrning mot hållbar utveckling. Läs mer på fn.se

KONFERENS MED MÅLET ATT STOPPA ALLT VÅLD MOT BARN

Sverige stod i november tillsammans med Colombia värd för en FN-konferens med målet att stoppa allt våld mot barn med särskilt fokus på unga flickor och kvinnor. Delmål 16.2 i Agenda 2030

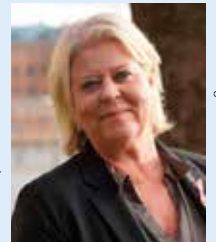

Foto: Malin Aberg Aas

Socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall.

handlar om att skydda barn mot övergrepp, utnyttjande, människohandel och våld. Frågor som Sverige fokuserade på var att förbjuda barnaga, något som skedde i Sverige redan 1979 och där Sverige har lång erfarenhet av lagstiftning och genomförande, samt vikten av att hantera våld mot unga på nätet. Läs mer på fn.se

VÄRLDEN GÅR MOT TRE GRADERS UPPVÄRMNING

Nyligen släppte FN:s miljöorgan Unep en rapport som visar skillnaden mellan temperaturmålen i Parisavtalet och behoven av utsläppsminskningar för att nå dem: *Emissions gap report 2024*. De globala utsläppen är högre än någonsin och om inte länderna minskar utsläppen med 43 procent till 2030 är 1,5-gradersmålet en saga all inom några år och världen rusar mot 3 graders uppvärmning. Ta del av rapporten på unep.org.

TALIBANER AVKRÄVS SVAR OM BROTT MOT KVINNOR

Den 25 september krävde Tyskland, Kanada, Australien och Nederländerna att talibanerna ska sluta med allt våld mot kvinnor med hänvisning till kvinnokonventionen, CEDAW, som Afghanistan skrev under 2003. De fyra länderna vill att Afghanistan och talibanerna omedelbart ska sluta med sina kränkningar av kvinnors och flickors mänskliga rättigheter och föra dialog med det internationella samfundet. Detta skedde under ett sidoevenemang under FN:s öppningsvecka. Om inte talibanerna svarar på ett tillfredsställande sätt på kraven inom sex månader kan fallet lyftas till Internationella domstolen i Haag.

SISTA NUMRET AV VÄRLDSHORISONT

VÄLKOMMEN TILL VIKTIG LÄSNING

Vi gör skillnad. Vi skapar en bättre värld genom att varje dag arbeta för fred, hållbar utveckling och mänskliga rättigheter. Som medlem och bidragsgivare skapar du hopp och räddar liv. Nu och i framtiden.

Världshorisont
Svenska FN-förbundet
Box 15115, 104 65 Stockholm
Tel: 08 – 462 25 40
E-post: varldshorisont@fn.se
Webb: www.fn.se/varldshorisont

Ansvarig utgivare och redaktör:
Malin Åberg Aas
Layout: Pär Lundqvist, Adapt Media
Tryck: Ljungbergs Tryckeri, Klippan
Annonser: varldshorisont@fn.se
Artikelförfattarna svarar själva för innehållet i respektive artikel. För frilansmaterial ingår publicering både i tidningen och på FN-förbundets webbplats.

Världshorisont utges av Svenska FN-förbundet. ISSN 0042-2134

Världshorisont trycks på miljömärkt papper.

#4

Du håller i din hand det sista planerade numret av Världshorisont. Det blir slutet på en tidskriftsepok som sedan det första numret 1947 har försett FN-förbundets medlemmar och andra FN-vänner med information, reflektion och diskussion om världens utveckling, FN:s verksamhet och Sveriges engagemang i det multilaterala samarbetet i FN. Att Världshorisont läggs ner är en konsekvens av kraftigt minskat offentligt stöd till FN-förbundets verksamhet. Redan i år tvingades tidskriften minska sidomfånget från 24 till 16 sidor.

Världshorisont har under decennierna belyst de mest brännande FN-relaterade globala frågorna. Som du kan se av omslagen på framsidan har tidskriften ständigt präglats av tidsandan och varit ett uttryck för den såväl i dag när den läggs ner som under sina 77 år.

Från början på 1940- och 50-talen handlade mycket av innehållet i Världshorisont om avkolonialiseringen, mänskliga rättigheter och FN som fredsbyggare. Under 1960- och 70-talen syns förutom kalla kriget ett ökat fokus på bistånd, utvecklings- och miljöfrågor. Under 1980- och 90-talen gjordes temanummer om till exempel bostadsbrist och rättvis handel, frågor som är lika aktuella i dag som för trettio år sedan. Efter millennieskiftet och fram till 2015 fanns mycket att läsa om global utveckling utifrån millenniemålen. Sedan 2015 har Agenda 2030, klimatkrisen och den ökande konfliktnivån varit i fokus. Ett tydligt engagemang för FN:s tre pelare fred, mänskliga rättigheter och utveckling har tillsammans med fokus på flickors och kvinnors rättigheter och ett starkt avståndstagande från krigsbrott och kärnvapen bidragit till tidskriftens klangbotten. Nästa år fyller FN 80 år och vikten av ett starkt FN för att lösa dagens globala problem är större än någonsin.

Det här sista numret av Världshorisont har som tema

Internationella brottmålsdomstolen, ICC, och bland annat den roll som civilsamhället hade vid upprättandet av domstolen. Vi intervjuar också fredskestorn och Dag Hammarskjöldföreläsaren Jan Egeland. Som vanligt visar vi avslutningsvis glimtar från FN-rörelsens FN-dagsfirande. Trevlig läsning och tack för mig!

Malin Åberg Aas
Redaktör för Världshorisont

I DET HÄR NUMRET

- 4 Internationella brottmålsdomstolen behöver världens stöd
- 6 Folkvalda deltar i kamp för rättvisa
- 8 Folkrörelsernas roll för bildandet av Internationella brottmålsdomstolen
- 9 Barnnäktenskap drabbar flickor i krig och konflikt
- 10 Professor Jonas Ebbesson om domstolars roll i klimatarbetet
- 11 Intervju med Jan Egeland
- 12 Unga ställer klimatkrav inför COP 29
- 14 Årets FN-dagsfirande

Internationella brottmålsdomstolen i Haag.

Domstol i behov av stöd

Internationella brottmålsdomstolen i Haag (ICC) utreder de värsta krigsbrotten och är flera mäktiga ledare på spåren. Samtidigt utsätts domstolen och den globala rättsskipningen för återkommande hot. Flera utmaningar stod på programmet när ICC mötte företrädare för civilsamhället i juni.

Att bekämpa krigsförbrytelser genom att stärka rättsskipning är en central uppgift i arbetet för internationell fred och säkerhet. Den senaste institutionen i denna strävan är Internationella brottmålsdomstolen, ICC, som tillkom genom Romstadgan 1998 och påbörjade sin verksamhet 2002. ICC har till uppgift att utreda och döma enskilda – ofta politiker och militärer – som har gjort sig skyldiga till brott mot mänskligheten, folkmord och krigsförbrytelser. Domstolen har sitt säte i Haag där även Internationella domstolen finns.

REAKTION PÅ MASSMORD

Återkommande svåra konflikter under 1990-talet ledde fram till bildandet av Internationella brottmålsdomstolen. Efter kriget i Rwanda, på Balkan och i Demokratiska republiken Kongo ville

världens länder förhindra nya massmord och folkmord och stärka möjligheterna att skipa rättvisa efter omfattande krigsförbrytelser. Domstolen fick snabbt tillskyndare och hittills har 124 länder anslutit sig. Den senaste i raden är Armenien som blev statspart till ICC i februari 2024.

Bakom brottmålsdomstolens tillkomst ligger också målmedvetet påverkansarbete av civilsamhällesorganisationer i hela världen. Insatserna har letts och samordnats av koalitionen för Internationella brottmålsdomstolen, på engelska Coalition for the International Criminal Court, förkortad CICC. Rörelsen startade redan på 1990-talet och hade i slutet av decenniet samlat nära 500 civilsamhällesorganisationer. Svenska FN-förbundet hörde till pionjärerna. Ett av målen för koalitionen för

ICC är att få fler länder att ansluta sig till domstolen.

Civilsamhället har under hela domstolens livstid varit en nära stödare och dialogpartner. Ett uttryck för det är att CICC och dess medlemsorganisationer finns representerade vid det årliga statspartsmötet, Assembly of State Parties, (ASP) där domstolens verksamhet och budget beslutas av statsparterna.

Ytterligare ett viktigt möte är det rundabordssamtal som hålls mellan domstolen och civilsamhället. Årets samtal hölls i slutet av juni i ICC-högkvarteret i Haag. Ett 40-tal organisationer, bland dem Svenska FN-förbundet, samlades för att under en intensiv vecka diskutera aktuella frågor och utmaningar för domstolen. Ytterligare organisationer deltog digitalt via länk.

Under rundabordssamtalet den 24-28 juni hölls föredragningar av medarbetare vid åklagarens kontor. Internationella brottmålsdomstolens chefsåklagare, engelsmannen Karim Khan, hade fått förhinder att medverka på plats men sågs och hördes i ett

Foto: Pekka Johansson

inspelat meddelande. Chefsåklagaren citerades också flitigt under veckan.

Internationella brottmålsdomstolen har sedan starten 2002 arbetat i motvind. Flera stora länder – bland dem USA, Ryssland och Kina – har valt att inte ansluta sig till domstolen, ofta med argumentet att man inte vill låta en internationell domstol utreda och döma egna medborgare. Dessvärre har denna motvilja mot domstolen också manifesterats genom mer eller mindre hotfulla politiska uttalanden. Under den amerikanske presidenten Donald Trumps förra mandatperiod riktades ekonomiska sanktioner mot domstolens medarbetare och deras familjer. Politisk motvilja finns fortfarande i USA där republikaner smider planer för att underminera ICC. Inte heller Demokraterna uttalar tydligt stöd för domstolen.

Ytterligare sessioner under rundabordssamtalet behandlade cybersäkerhet. ICC och den brottsofferfond som finns för att stödja brottsoffer i de situationer som domstolen utreder utsattes i november 2023 för en omfattande cyberattack av Ryssland. Tack vare omfattande insatser av ICC:s it-avdelning har effekterna av attacken kunnat minimeras. Stöd har också kommit från värdlandet Nederländerna och externa experter. ICC har varit öppen och trans-

ICJ, ICC, tribunaler och Kampala – vad är vad?

INTERNATIONELLA DOMSTOLEN ICJ

Ett av FN:s huvudorgan som dömer i tvister, ofta gränstvister, mellan stater. ICJ:s stadga är en integrerad del av FN-stadgan från 1945. Just nu utreder Internationella domstolen på initiativ av Sydafrika hur Israels agerande i Gaza ska bedömas i förhållande till folkmordskonventionen.

INTERNATIONELLA BROTTMÅLSDOMSTOLEN ICC

Världens första permanenta krigsförbrytardomstol. Domstolen vilar på Romstadgan från 1998. ICC utreder och dömer individer som misstänks vara skyldiga till krigsbrott, brott mot mänskligheten och folkmord.

INTERNATIONELLA TRIBUNALER

För att ställa individer till svars för krigsförbrytelser har FN:s säkerhetsråd inrättat internationella tribunaler med hänvisning till kapitel VII i FN-stadgan. Tribunaler har funnits för bland annat Sierra Leone, Rwanda, Kambodja och före detta Jugoslavien.

KAMPALA-TILLÄGGET I Romstadgan klargörs inte hur aggressionsbrottet, det vill säga aggression mot annan stat som står i strid med FN-stadgan, ska hanteras. Därför skapade några länder vid ett möte i Kampala, Rwanda, 2015 ett tillägg som dels definierar aggressionsbrottet, dels fastställer villkoren för Internationella brottmålsdomstolens agerande vid sådana handlingar.

parent om händelsen och agerandet som följt. Domstolen är bland annat tydlig med att den betraktar attacken som ett försök att underminera dess mandat.

VIKTIG BROTTSOFFERFOND

Chefen för ICC:s brottsofferfond heter Deborah Ruiz Verduzco. Hon har tidigare lett just Internationella koalitionen för ICC och representerade organisationen Parliamentarians for global action (se artikel på nästa uppslag) vid översynskonferensen för Romstadgan 2010.

Brottsofferfonden, på engelska Trust fund for victims (TFV), vilar på paragraf 79 i Romstadgan och ska hantera ersättningsanspråk från brottsoffer som har beslutats av domstolen samt erbjuda fysiskt, psykosocialt och materiellt stöd till brottsoffer och deras familjer.

Under 2022 och 2023 förmedlade brottsofferfonden 3,5 miljoner dollar, motsvarande 36 miljoner svenska kronor till offer och deras familjer. Behoven är stora och inför årets budgetförhandlingar har ICC:s budgetutskott föreslagit en ökning av anslaget till fonden. Under dialogen blev det tydligt att brottsofferfonden, liksom andra delar av domstolen, är beroende av statsparternas välvilja och agerande.

ARBETET I DOMSTOLEN

Flera av de landsituationer som presenterades och diskuterades under rundabordssamtalen, bland andra Demokratiska republiken Kongo, Sudan och Sydsudan och Centralafrikanska republiken, är bekanta för Världshorisonts läsare. Dessa länder har genom åren funnits i blickfånget i Svenska FN-förbundets verksamhet och återspeglats i medlemstidningen.

Två av dagens mest allvarliga och uppmärksammade situationer, Rysslands fullskaliga invasionskrig i Ukraina och kriget mellan Hamas och Israel, gav upphov till intensivt meningsutbyte. Att domstolen under pågående möte meddelade att ytterligare två ryska medborgare är föremål för utredning för att ha attackerat civila och civila objekt i Ukraina bidrog till att understryka både allvaret i de ryska attackerna mot civilbefolkningen och vikten av att ICC ges möjlighet att bedriva sitt arbete.

Sommarens rundabordssamtal kan sammanfattningsvis beskrivas som öppna och rättframma. Dialogen mellan ICC och civilsamhället, som är både tillskyndare och granskare av domstolen, är av stort värde. Å ena sidan får civilsamhällets företrädare, inte minst de som befinner sig i länder som drabbats av krigsförbrytelser, tillfälle att formulera sina krav och önskemål samt referera debatten på hemmaplan. Å andra sidan får domstolens anställda möjlighet att förklara de ekonomiska, administrativa och rättsliga förutsättningar som i hög grad styr deras arbete.

■ Pekka Johansson

Folkvalda deltar i kamp för rättvisa

Svenska FN-förbundet förde under våren samman svenska riksdagsledamöter med ordföranden för statspartsmötet till ICC, finskan Päivi Kaukoranta. Också i omvärlden finns folkvalda som intresserar dig för domstolen och dess arbete.

ICC styrs ytterst av dess parter som utgörs av de stater som har anslutit sig till Romstadgan. Dessa länder möts varje år vid ett så kallat statspartsmöte som beslutar om verksamhet och budget. Vid mötet väljs också en ordförande på tre år. Denna ordförande är sedan statspartsmötet 2023 den finska ambassadören Päivi Kaukoranta som också är chef för säkerhetsmyndigheten vid det finska utrikesdepartementet.

SEMINARIUM OM FOLKRÄTT

På temat folkrätt, mänskliga rättigheter och de internationella domstolarna bjöd Svenska FN-förbundet in Päivi Kaukoranta att diskutera läget i ICC tillsammans med svenska riksdagsledamöter. Tidpunkten för mötet sammanföll med täta rapporter om misstänkta krigsbrott i Rysslands fullskaliga invasion i Ukraina och kriget mellan Hamas och Israel som båda har drabbat civilbefolkningen hårt. Tillsammans med Pål Wrangé, folkrättsprofessor vid Stockholms universitet, diskuterade hon aktuella frågor och utmaningar för domstolen med ett tiotal ledamöter från framför allt Utrikesutskottet.

Statspartsmötets ordförande Päivi Kaukoranta under vårens riksdagsseminarium i Stockholm.

Svenska FN-förbundet startade för ett tiotal år sedan ett samarbete med riksdagsledamöter för att öka kunskapen om och intresset för FN-frågor bland våra folkvalda.

Under flera år stod dels flickors rättigheter, dels de globala målen i centrum för FN-nätverket i riksdagen, som samarbetet kom att kallas. Efter det senaste valet sammankallas FN-nätverket av

ledamöterna Katarina Tolgfors (M) och Alexandra Völker (S).

PARLAMENTARIKERORGANISATION

En flitigt återkommande gäst i riksdagens FN-nätverk är M-ledamoten Margareta Cederfeldt. Hon har tidigare varit ordförande i den internationella organisationen Parliamentarians for global action (PGA), vilket i svensk översättning blir "Parlamentariker för global handling". Organisationen har sitt huvudkontor i New York och en filial i Haag i Nederländerna. PGA har bland annat samordnat arbetet mellan folkvalda i syfte att få fler länder att ansluta sig till Internationella brottmålsdomstolen.

I samband med sommarens ICC-möte i Haag kunde FN-förbundet med stöd av Margareta Cederfeldt boka ett möte med Frederika Schweighoferova som är chef för PGA:s folkrätts- och MR-program samt ansvarig för frågor som rör Internationella brottmålsdomstolen. Samtalet med Schweighoferova ägde rum i brottmålsdomstolens lokaler.

Vilka är PGA:s viktigaste uppgifter gällande ICC?

– Det handlar för vår del om att få länder att ansluta sig till och ratificera Romstadgan, utbildningsinsatser och att ge rättsligt och politiskt stöd, säger Frederika Schweighoferova.

PGA, som huserar i centrala Haag, driver kampanj för universalitet och

Så har ICC dömt

Att krigsförbrytelser utreds och att skyldiga ställs till svars är ett viktigt bidrag till internationell fred och säkerhet. Så här har ICC agerat i tre tidigare fall.

Sudan

Konflikten i Sudan har pågått i mer än tjugo år och utspelat sig i flera delar av landet. Mest omtalade är landsdelarna Darfur och Sydsudan varav den senare utropade sig till självständig stat 2011 och kort därefter beviljades medlemskap i FN. ICC har tagit sig an sex fall som rör misstänkta krigsbrott i Darfur. Sudans president Omar al-Bashir har vid två tillfällen, den 4 mars 2009 och den 12

juli 2010, varit föremål för arresteringsorder i ICC. Eftersom fortsatta förhandlingar kräver att den misstänkta infinder sig i domstolen har inte ärendena mot al-Bashir prövats vidare. Också övriga fall som gäller Darfur och Sudan är än så länge oavslutade.

Demokratiska republiken Kongo

Den väpnade konflikten i Demokratiska republiken Kongo har pågått i

effektivitet i domstolens arbete. Det innebär att man vill att alla länder ska ansluta sig och att domstolen ska ha bred jurisdiktion, alltså rätt att döma. Man pekar också på att folkvalda kan påskynda nationella processer i närmandet till ICC. PGA ser sig gärna som den globala parlamentariska mötesplatsen för domstolen. Som samlingsplats för parlamentariker från hela världen har den fog för det.

Under Rysslands olagliga, fullskaliga och oprovocerade invasion i Ukraina har över 100 000 misstänkta krigsbrott registrerats och landets rättsväsende behöver akut stöd. Frågan som många ställer sig är om Ukraina blir en del av ICC inom överskådlig tid.

– Jag hoppas att Ukraina går med snart, svarar Frederika Schweighoferova och berättar att PGA fick besök av ukrainska parlamentsledamöter i februari i år.

Schweighoferova glädjer sig åt att Armenien nyligen anslöt sig till domstolen. Under sommaren har man haft besök av delegationer från Somalia och Surinam. Andra länder, exempelvis i Mellanöstern och Nordafrika, är mer problematiska. De utsätts också för påtryckningar från andra länder att inte gå med, förklarar hon.

OPINIONSBILDAR

Med över 1 300 lagstiftare i 140 parlament har PGA förutsättningar att mobilisera och opinionsbilda för stark upplutning kring Internationella brottmålsdomstolen. Dessa möts årligen i en så kallad konsultativ parlamentarikerförsamling. I år äger mötet rum i

Foto: Pekka Johansson

Att få fler länder att ansluta sig till ICC är enligt Frederika Schweighoferova, chef för folkrätts- och MR-program på organisationen Parliamentarians for global action (PGA), en av organisationens viktigaste uppgifter.

Pakistan i slutet av oktober.

Vid sidan av sitt chefskap hos PGA är Frederika Schweighoferova, som kommer från Slovenien, medlem i styrgruppen för koalitionen för ICC. Också

i denna egenskap drar hon sitt strå till stacken i arbetet för starkare stöd för domstolen.

■ Pekka Johansson

drygt 30 år och beräknas ha krävt över 5 miljoner människoliv. Till följd av en lång rad misstänkta krigsförbrytelser genom åren återkommer DR Kongo i flera fall som hanteras av Internationella brottmålsdomstolen. Bland de avgjorda fallen märks åtalet mot den tidigare vice-presidenten och milisgruppledaren Jean-Pierre Bemba som ställdes inför rätta i ICC och anklagades för två olika brott mot mänskligheten, våldtäkt och mord, samt tre krigsbrott: mord våldtäkt och plundring. Brotten begicks enligt åtalet i Centralafrikanska republiken i början av 2000-talet

och ledde till fällande dom år 2016. Bemba har sedan dess återkommit som både försvars- och transportminister i den kongolesiska regeringen.

Libyen

Libyen genomgick 2011, som en del av den arabiska våren, ett inbördeskrig som drabbade civilbefolkningen hårt. ICC listar tre fall som prövats av domstolen, bland dem den förre presidenten Muammar al-Gaddafi som utreddes

av domstolen. Gaddafi dödades 2011 innan domstolen hann hantera ärendet. Också Gaddafis son, Saif Al-Islam Gaddafi, överste i Libyens armé, har varit föremål för domstolens intresse för misstänkta brott mot mänskligheten under samma period. Ett senare fall gällde generalen och befälhavaren Mahmoud Mustafa Busayf Al-Werfalli som åtalades för att bland annat ha skjutit ihjäl tio personer vid en moské. Även detta fall har lagts ned på grund av att den åtalade dödats.

FN-förbund samlas till stöd för ICC

Svenska FN-förbundet är del av en internationell rörelse till stöd för global rättsskipning. Samtidigt som andra FN-förbund uppmanas att engagera sig rustas också den svenska FN-rörelsen för att kunna ta strid för ICC.

Engagemanget i koalitionen för Internationella brottmålsdomstolen är en av flera delar i Svenska FN-förbundets arbete för domstolen. Förbundet verkar också för att fler nationella FN-förbund ska bilda opinion och påverka sina egna folkvalda. Också på hemmaplan interagerar FN-förbundet med flera aktörer för att stärka stödet för internationell rättsskipning och för att motverka straffrihet. Sist men inte minst använder FN-förbundet sina egna internationella kontakter för att främja domstolens ställning.

Under våren 2024 samlade Svenska FN-förbundet vid två tillfällen nationella FN-förbund kring frågor som rör ICC. Det första mötet var ett så kallat pilotmöte för att utvärdera intresset och engagemanget hos en mindre krets av förbund. Mötet, som kretsade bland annat kring kommande möten i domstolen och Svenska FN-förbundets arbete, samlade fem FN-förbund. Responsen blev mycket god och flera av organisationerna som deltog uttryckte att de gärna ville se en fortsättning.

Till nästa möte engagerades därför ledningen för koalitionen för ICC i form av påverkanschefen Virginie Amato

och hennes medarbetare Yasmina Gourchane. Samtliga nationella FN-förbund bjöds in inklusive ledningen för FN-förbundets världsfederation, World Federation of United Nations Association (WFUNA). Ett tjugotal förbund anslöt till mötet.

Ett konkret resultat av dialogen är att Armeniens FN-förbund deltar i årets statspartsmöte i ICC. Förbundet planerar också att, med stöd av Svenska FN-förbundet, bedriva en folkbildningskampanj riktad till den armeniska allmänheten för att förklara vad medlemskapet i brottmålsdomstolen innebär för både rättsskipning och åtaganden. Även någon form av sidoevenemang i anslutning till statspartsmötet i Haag i december diskuteras med sikte på att synliggöra Armeniens möjligheter som det senast anslutna landet till ICC.

Ytterligare FN-förbund på flera kontinenter har signalerat intresse för att arbeta vidare med frågor som rör krigsbrott och internationell rättsskipning.

INTERN KOMPETENSUTVECKLING

Även på hemmaplan informerar och utbildar Svenska FN-förbundet sedan länge om frågor som rör krigsförbry-

Foto: Pekka Johansson

Här i internationella brottmålsdomstolen i Haag kommer det årliga statspartsmötet att äga rum.

telser. I början av hösten höll förbundet en träff för den svenska FN-rörelsen för att återrapportera det arbete som har gjorts hittills under året. Deltog gjorde ordföranden i landets FN-föreningar. En idé till gemensam aktivitet gällande Internationella brottmålsdomstolens brottsofferfond diskuterades.

■ Pekka Johansson

Svåra frågor för ICC

Bristande samsyn runt aggressionsbrott, bristande samarbete med statsparter och bristande resurser för domstolens arbete. Det är tre områden där det finns utmaningar kvar att lösa i ICC-kretsen.

När ICC bildades kunde statsparterna inte enas om hur domstolen skulle kunna användas för att ställa de som startar krig (det som folkrättsligt kallas att begå aggressionsbrott) till svars.

Frågan hänsköts till en konferens i Kampala 2010 som landade i en definition av – och ett regelverk runt – brottet i ett tilläggsbeslut (se faktaruta på sidan 5).

Kampalatillägget har dock fått begränsat stöd, då endast 19 av Natos 32 medlemsstater har anslutit sig till det. Danmark är det senaste landet som anslutit sig, vilket tillkännagavs på FN-dagen. Kampalatilläggets begränsningar gör det dock svårt att nyttja ICC för att ställa statschefer utanför ICC till svars för aggressionsbrott. Detta kan komma att diskuteras vid en översyn av

tillägget som ska göras 2025.

Ett annat problem är att ICC inte har egna resurser att gripa förövare utan är hänvisat till att statsparter samverkar om detta. När Mongoliet i höst hade besök av den efterlyste ryske presidenten Putin skulle landet enligt regelverket ha gripit honom, men så skedde inte.

Världens förväntningar på domstolen är också stora, men statsparterna ger sällan domstolen nog med resurser. För 2025 önskar domstolen en budgetökning med 10,2 procent. En förberedande kommitté har lagt 6,7 procent som motförslag inför det statspartsmöte som hålls i Haag första veckan i december.

■ Jens Petersson

Barnäktenskap drabbar flickor i krig och konflikt

Kvinnor och flickor hör till de som drabbas hårdast av krig och konflikter, där ojämlikhet mellan könen ofta förvärras.

En ny rapport från det globala nätverket Girls not Brides om hur konflikter och kriser påverkar barnäktenskap lyfter fram flera viktiga aspekter. Att ha tillgång till säkra platser där tonårsflickor kan mötas, möjlighet att få preventivmedel men framför allt tillgång till utbildning lyfts fram som de viktigaste faktorerna för att motverka barnäktenskap i konfliktområden.

– Rapporten visar att det finns stor potential att motverka barnäktenskap i konflikter genom att samordna utbildning och skydd. Att flickor när de befinner sig i konfliktområden fortfarande har tillgång till skola är oerhört viktigt, säger Jean Casey, forskningschef på Girls not Brides i London.

Rapporten visar också att barnäktenskap påverkar den mentala hälsan negativt hos flickor i konfliktområden. Detta framkom när FN-förbundet arrangerade ett seminarium om flickors rättigheter i krig och konflikt inför flickdagen den 11 oktober.

– Att ta itu med barnäktenskap i krisdrabbade miljöer kräver brådskanande och samordnade åtgärder från alla humanitära aktörer och sektorer, på alla nivåer, säger Jean Casey.

Hon nämner också vikten av att stödja gifta flickor med bland annat tillgång till utbildning och att ett problem är rätt till utbildning för flickor som är papperslösa.

VÅLD OCH OTRYGGHET

FN-förbundet har länge samverkat med FN:s befolkningsfond UNFPA genom insamling till förbundets Flicka-projekt som motverkar barnäktenskap och könsstympning i Afar-regionen i Etiopien. UNFPA ser tillgång till preventivmedel, rätten att vara fri från våld och

is to deliver a world where every nted, every childbirth is safe and son's potential is fulfilled.

UNA Sweden has collaborated with ing their work in Ethiopia through ect.

Ulla Müller (tv) från FN:s befolkningsfond, UNFPA, och Jean Casey från nätverket Girls not Brides deltog under FN-förbundets seminarium om flickors rättigheter i krig och konflikt.

rätten att själv få besluta om sitt liv som tre prioriterade områden för flickor och kvinnor överallt men särskilt i konfliktområden.

– När det blir krig bryts samhällsstrukturen sönder och kvinnor och barn lämnas kvar eller tvingas fly från hemmen, säger Ulla Müller, direktör för UNFPA:s nordiska kontor i Köpenhamn.

Hon berättar om bristande förlossningsvård och att kvinnor i Gaza tvingas genomgå kejsarsnitt utan bedövning och om flyktingläger med otillräckliga sanitetsförhållanden utan elektriskt ljus, tvål och vatten där flickor och kvinnor utsätts för våld och otrygghet.

– Könsbaserat våld och prostitution ökar i krig. Våldtäkt är vanligt och om man inte har ätit på en vecka säljer man sin kropp för lite ris, säger hon och berättar att könsbaserat våld och skadliga sedvänjor får väldigt lite av det humanitära finansiella stödet eftersom de inte anses vara livshotande.

UNFPA erbjuder så kallade värdighetspaket till flickor och kvinnor i konfliktområden. Paketet innehåller till exempel underkläder, mensskydd, tvål, tandborste och ficklampa med mera, beroende på var i världen konfliktområdet ligger. Under 2023 skickade UNFPA ut tusentals värdighetspaket till flickor och kvinnor.

– Vi gör det här för att flickor och kvinnor ska kunna leva ett någorlunda värdigt liv också när de är på flykt, säger Ulla Müller.

■ Malin Åberg Aas

Fakta

Några viktiga vägar till att minska barnäktenskap enligt den nya rapporten *Child marriage in conflict and crisis-affected settings: Evidence and practice*:

- Både långvarigt kontantstöd och möjlighet till arbete och egenförsörjning kan förebygga barnäktenskap.
- All form av utbildning är positivt för att motverka barnäktenskap. Praktiska hinder för detta i samband med nödsituationer bör undanröjas.
- Säkra platser och nätverk för flickor i konfliktområden bidrar till bättre psykisk hälsa. Här kan även sexualundervisning ske.

STÖD PROJEKT FLICKA

Vi stoppar barnäktenskap och könsstympning.
Läs mer på fn.se/flicka

Swisha

Valfritt belopp till
9005638 och
skriv FLICKA

Juridiken kan arbeta för miljön

Kan klimatarbetet få kraft av rättsväsendet? Kan vi lära av tidigare internationella succéer inom miljöområdet? Ja, det tror Jonas Ebbesson, professor i miljö rätt vid Stockholms universitet.

Under de senaste åren har flera fall i både nationella och internationella domstolar behandlat staters ansvar för sina medborgares liv och rättigheter utifrån klimatförändringarna.

– Vi ser i dag att främst nationella men även internationella domstolar prövar olika rättsfrågor om klimatförändringarna i allt högre utsträckning. Att stater hålls ansvariga för bristande klimatåtgärder är någonting nytt, säger Jonas Ebbesson.

Han ser det som en positiv rättsutveckling där internationell rätt har fått genomslag på ett sätt som vi inte har sett förut.

– Det är viktigt att stater kan hållas ansvariga ifall de inte lever upp till sina nationella klimatlagar och till internationella regelverk som Parisavtalet och Europakonventionen, och att det kan prövas i domstol. Det tydliggör statens ansvar, säger han.

KLIMASENIORINEN

Ett aktuellt fall är föreningen KlimaSeniorinnen där Europadomstolen kom fram till att Schweiz har brutit i skyddet av sina medborgare mot klimatpåverkan och att föreningen borde ha fått sin sak prövad i nationell domstol. FN:s generalförsamling har också i en resolution gett uppdraget till Internationella domstolen, ICJ, i Haag att ge ett rådgivande yttrande om hur rätten till ren och hälsosam miljö ska bedömas. Ytterligare fall är östaterna Vanatu, Fiji och Samoa som i september i år skickade en framställan till

Foto: Privat

– Även om inte domstolsprocesserna i sig kommer att lösa klimatomställningen så förtydligar de staternas ansvar, säger Jonas Ebbesson, professor i miljö rätt som är positiv till utvecklingen av klimatrelaterade processer i nationella och internationella domstolar.

Internationella brottmålsdomstolen i Haag om att ekocid bör införas som ett brott i Romstadgan.

EKOCID

Ekocid nämndes redan av Olof Palme under FN:s miljökonferens i Stockholm 1972 och har under de senaste tio åren nämnts allt oftare. Jonas Ebbesson anser att det vore en värdefull rättsutveckling om ekocid infördes i Romstadgan och utformades i linje med de befintliga brotten i stadgan. Han menar att det skulle få såväl juridisk som moralisk och politisk betydelse. En sådan ändring skulle gälla för stater som ansluter sig till ändringen.

– Jag tror däremot inte att vi kommer att få se så många fall där någon döms. Det hindrar inte att brottet skulle få betydelse; det skulle bekräfta att det finns en internationell enighet om att grova miljöbrott inte accepteras, säger Jonas Ebbesson.

Hittills har domstolarna tagit klimatfrågan på allvar och baserat sina beslut på den forskning som har presenterats till exempel i FN:s klimatpanel IPCC. Historiska framgångar inom miljöområdet som den globala utfasningen av freoner för att skydda ozonskiktet som slogs fast i Montrealprotokollet från 1987 kan också bidra med lärdom.

– Det hade stor betydelse att staterna kunde enas om ett globalt avtal om att

upphöra med ozonnedbrytande ämnen. Utan det hade utfasningen av freoner och andra ämnen inte gått lika bra. Den lärdomen kan vi ta med oss till klimatomställningen. Det viktigaste med Parisavtalet är inte detaljerna utan att avtalet med klimatmålet kom till stånd. Det skickar viktiga signaler till andra aktörer, inte minst till näringslivet, om den gemensamma riktningen, om utfasningen av fossila bränslen och om behovet av nya hållbara energilösningar, säger Jonas Ebbesson.

De färskaste rättsprocesserna inom klimatområdet är ett tecken på att omställningen går för långsamt.

– Den rättsliga utvecklingen där Parisavtalets temperaturmål får en central roll tillsammans med andra lagar i nationella klimatprocesser i domstolar är både betydelsefull och kreativ. Även om inte domstolsprocesserna i sig kommer att lösa klimatomställningen så tydliggör de staternas ansvar och visar på brister och förtjänster i de olika regelverken, säger han.

Klimatprocesserna är också ett exempel på att man kan genomföra omställningen och bevara rättsstatens idé. EU har länge gått i bräschen för klimatarbetet inom FN:s ramkonvention bland annat som pådrivande för ratificeringen av Kyotoprotokollet. I dag har unionen bindande klimatmål.

Jonas Ebbesson var en av de tre jurister som representerade 800 chilensare i en rättsprocess mot Boliden som skeppade stora mängder giftigt gruvavfall till staden Arica i Chile på 1980-talet, där det bara dumpades. Aricaborna förlorade målet mot Boliden eftersom domstolen ansåg att deras krav var preskriberade. Men i somras skrev de svenska och chilenska regeringarna under en avsiktsförklaring om att samarbeta för att på ett säkert sätt ta bort gruvavfallet.

MÅSTE SE DET POSITIVA

– Man kan inte hålla på med miljöjuridik om man inte klarar motgångar och besvikelser. Det är ofta som att simma mot strömmen när man jobbar för att förhindra eller i varje fall bromsa försämringen av miljön. Ska man orka och hårda ut måste man se de små positiva tecknen till förändringar och rättsliga framgångar som ändå kommer då och då, säger Jonas Ebbesson.

■ Malin Åberg Aas

”Vi måste slåss för den goda saken”

Efter 48 år som hjälparbetare inom mänskliga rättigheter och fredsarbete har Jan Egeland ett generationsperspektiv på global utveckling.

Norwegian Refugee Council:s (NRC) generalsekreterare Jan Egeland är en av årets Dag Hammarskjöldföreläsare. Han har tidigare lett arbetet på FN:s kontor för samordning av humanitär hjälp, UNOCHA.

– Det har aldrig varit så många människor på flykt på grund av krig och miljökatastrofer som i dag. Det är en ohygglig utveckling och visar en värld i våldsam obalans eftersom majoriteten av världens befolkning har det bättre än någonsin, säger Jan Egeland.

INBÖRDESKRIG SVÅRA ATT LÖSA

Under 2010 var drygt 40 miljoner människor på flykt och i dag är antalet över 120 miljoner, en tredubbling på bara tretton år. Men Jan Egeland lyfter också fram att det aldrig har funnits större resurser till internationellt hjälparbete. Bättre teknologi och stärkt kontroll av epidemiska sjukdomar bidrar också. Samtidigt förklarar han dagens höga konfliktnivå med att världens konflikter har gått från huvudsakligen internationella krig till inbördeskrig som är svårare att få slut på. En del inbördeskrig blir internationaliserade genom att länder säljer vapen till olika sidor i konflikterna.

– De som har störst ansvar är de som bryter freden. De två generalerna som startade ett inbördeskrig i Sudan har det primära ansvaret, sedan kommer de som ger dem vapen, sedan de som inte protesterade emot dem som gav dem vapen och till slut alla de som varit passiva, säger han.

Jan Egeland poängterar att FN är det bästa redskapet för fred men också att FN har lyckats sämre med fredsfrämjande diplomati under senare tid. Han menar att FN:s många försök till fredsfrämjande diplomati mellan Israel och

Foto: Malin Åberg Aas

– Vi måste slåss för den goda saken eftersom vi har stora möjligheter, men vi har också stora krafter mot oss, säger Jan Egeland, generalsekreterare för Norwegian Refugee Council (NRC).

Hamas inte fungerar.

– FN:s generalsekreterares sekretariat gör vad det kan men utan medlemsstaternas stöd blir FN handlingsförlamat. Vi har problem när västmakterna inte sätter press på Israel men är upprörda över det Ryssland gör i Ukraina. Det ser resten av världen som hyckleri och då får inte heller västmakterna stöd för sin kamp mot övergreppet i Ukraina.

Jan Egeland berättar att när han åker runt i världen och nämner Ukraina får han en halvtimmes föredrag om hyckleriet runt

Palestina. Han är tydlig med att det som Israel gör i Gaza efter Hamas terrorattacker strider mot all internationell folk rätt och humanitär rätt. Här kommer de internationella domstolarnas arbete in i bilden.

– Som tur är gör både ICC och ICJ sitt jobb när de kommer med väldigt tydliga anklagelser mot Putin i Ryssland, Netanyahu i Israel och krigsherrar i Afrika och på andra platser. Men det kräver att medlemsländerna följer upp. När Putin kan besöka Mongoliet som är

medlem i ICC utan att bli arresterad så är det fel, säger han.

GLÖMDA KONFLIKTER

NRC gör varje år en genomgång av de glömda konflikterna och får stöd av Sida. I dag är konflikten i Burkina Faso mest glömd. Även länder som Demokratiska republiken Kongo, Kamerun, Mali, Honduras och Venezuela ligger högt på listan.

– Vi jobbar hårt för att lyfta de konflikterna eftersom det inte ska handla om popularitet för att konflikter ska få stöd och fredsfrämjande åtgärder, säger han.

Att ge barn utbildning, skapa arbetsmöjligheter och lokalt fredsfrämjande arbete är kärnan i NRC:s långsiktiga verksamhet för att bidra till varaktig fred.

– Om fem år hoppas jag att det är bättre igen, men det realistiska är nog dessvärre mer av det vi ser i dag. De flesta kommer att leva i fred men det finns inga tecken i dag som tyder på att vi kommer att ha fred i Kongo, Sudan eller Somalia om fem år, säger Jan Egeland.

■ Malin Åberg Aas

Foto: Malin Åberg Aas

I september samlades 24 unga från Sverige, Finland, Island och Estland hos Svenska FN-förbundet för att ta fram ett policydokument inför årets klimatmöte COP 29.

Foto: Joel Bengtsson

Sveriges ungdomsrepresentant Siri Ankarfors (th) lämnade över policydokumentet till Martin Vogel och Marta Berglund under COP 29.

Unga kräver upptrappat klimatarbete

Nordiska och baltiska ungdomar har mejslat fram ett policydokument med skarpa krav inför årets klimatmöte COP 29.

Under en workshop i september samlades Svenska FN-förbundets ungdomsambassadörer, ungdomsmedlemmar från de finska och isländska FN-förbunden och den estniska ungdomsorganisationen Sillamäe Lastekaitse Ühing för att ta fram ett klimatuppdrag.

Innan workshopen berättade det samiska ungdomsförbundet Sáminuorra om hot mot samernas rättigheter och livsförutsättningar när det kommer till gruvsdrift, storskaligt skogsbruk och vindkraftsutbyggnad i Norge, Sverige och Finland. Lösningen enligt dem är att bli mindre beroende av energi, inte att ersätta fossil energi med förnybar.

WORKSHOPARBETE

Under workshopen utvecklades ett utkast till policydokument som sedan sammanställdes av FN-förbunden i Sverige och Finland.

Världshorisont frågade två av deltagarna vilka krav de ser som viktigast.

Thorhildur Davidsdóttir Söebeck från Islands FN-förbund lyfter att många av de värst drabbade länderna har bidragit mindre till klimatförändringarna än de som ofta är förskonade från de mest

Foto: Malin Åberg Aas

Anela Reč, en av FN-förbundets ungdomsambassadörer.

extrema konsekvenserna.

– Jag tror att det viktigaste kravet i policydokumentet är behovet av att erkänna klimatförändringarnas oproportionerliga inverkan på sårbara nationer och samhällen. Därför måste ansvarsskyldighet betonas i kampen mot klimatförändringarna. Det kan handla om att skapa kompensationsmekanismer för klimatrelaterade skador för att stödja de länder som har störst behov, säger hon.

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Anela Reč, en av FN-förbundets ungdomsambassadörer, tycker att kravet på att säkerställa mänskliga rättigheter och meningsfullt deltagande för utsatta grupper är viktigast.

– Baserat på att jag brinner speciellt för barns och immigranternas rättigheter, är detta den viktigaste delen i det youth policy paper som skrevs för att lyfta den kommande generationens krav och åsikter. Vi skrev det för att lyfta förändringarna vi kräver, och för att uppnå dem

Foto: Malin Åberg Aas

Thorhildur Davidsdóttir Söebeck från Islands FN-förbund.

måste alla inkluderas. Dagens samhälle är inte längre ett samhälle, vi lever grupperat och om man inte kan komma in i en av de "önskvärda grupperna" utesluts du från i princip allt, säger hon.

Sveriges ungdomsrepresentant Siri Ankarfors som är utsedd av LSU lämnade över policydokumentet till Martin Vogel och Sveriges biträdande chefsförhandlare Marta Berglund under COP 29 i Baku.

■ Malin Åberg Aas

DETTA KRÄVER DE UNGA AV VÄRLDENS LEDARE

- upphör att använda fossila bränslen
- säkerställ mänskliga rättigheter och meningsfullt deltagande för utsatta grupper
- investera i förebyggande åtgärder och anpassning
- erkänn den ojämlika påverkan av klimatförändringarna

FN-dag med klimatet i fokus

Årets FN-dagsseminarium bjöd traditionsenligt på musik och ministertal samt prisutdelning till Årets FN-vän Ulrika Modéer och Årets FN-supporter Jan Lindelöf.

Temat för årets FN-dagsseminarium var FN, klimatet och framtiden. Utrikesminister Maria Malmer Stenergard bekräftade i sitt tal Sveriges nära förhållande till FN och starka för svar av folkrätten inklusive FN-stadgan.

– Ett multilateralt system som är förutsägbart och lika för alla är ett genuint svenskt intresse och kärnan i det multilaterala systemet är FN som i dag fyller 79 år, sa hon i sitt anförande.

Goda exempel på konkret arbete för stärkt klimaträttvisa visades upp av Act Svenska Kyrkan och Sida. Svårigheter och förhoppningar inför årets klimatomöte COP 29 diskuterades under ett panelsamtal.

PANELSAMTAL OM KLIMATET

Sveriges chefsförhandlare för klimatet Mattias Frumerie påpekade att världens länder enligt FN:s klimatpanel måste minska utsläppen med nästan 50 procent till 2030. Hittills ser det ut som att minskningen kommer att ligga på två till tre procent.

Naturskyddsföreningens generalse-

Foto: Mattias Whilgaard/Visio webbyrå

Från vänster: Årets FN-vän Ulrika Modéer, utrikesminister Maria Malmer Stenergard, Årets FN-supporter Jan Lindelöf, ordförande i Kristianstads FN-förening, och FN-förbundets ordförande Sanna Wolk.

kreterare Karin Lexén påminde om att världen redan under 13 av de senaste 14 månaderna har överskridit 1,5-gradersmålet. Hon ville se tidsatta mål för utfasningen av fossila bränslen som ett resultat från årets COP 29 och beslut om att länderna ska lägga fram skärpta klimatplaner inför nästa år.

Aaron Maltais, docent och senior forskare på Stockholm Environment Institute, poängterade att starkare politiska signaler behövs om att fasa ut fossila bränslen och att det nya finansieringsmålet blir ambitiöst så att låginkomstländer kan vara framåtsträvande i sina klimatplaner.

FN-VÄN OCH FN-SUPPORTER

Avslutningsvis fick Ulrika Modéer, tidigare assisterande generalsekreterare i FN, priset som Årets FN-vän och Jan Lindelöf, ordförande i Kristianstad FN-förening, priset som Årets FN-supporter.

Drygt 230 personer satt i publiken när FN-förbundet höll sitt årliga FN-dagsseminarium i konserthuset i Stockholm den 24 oktober.

SVT Forum sände seminariet som kan ses på SVT Play till den 22 april 2025.

■ Malin Åberg Aas

FN-pakt för framtiden antogs enhälligt

FN:s medlemsländer antog en FN-pakt för framtiden under framtidstoppmötet i september.

FN-pakten säger i det inledande utvecklingsavsnittet att fattigdomsbekämpning är ett centralt mål och att utvecklingsklyftan måste övervinnas genom bland annat finansiering för att motverka ojämlikhet och minska klimatpåverkan.

Pakten talar vidare, med tydlig hänvisning till FN-stadgan, om behovet av att skydda kommande generationer från krigets gissel, om den ökande risken för kärnvapenkrig och om behovet av att

skydda civila i konflikt. Det sägs också uttryckligen att länderna ska respektera varandras suveränitet och territoriella integritet samt avstå från aggressionshandlingar.

I ett kapitel talar FN-pakten om den unga generationen och att ungas röster måste höras i såväl nationella som internationella fora. Ytterligare löften i framtidspakten handlar om att främja vetenskap och teknologi och pakten hänvisar här till det globala digitala ramverk som Sverige tillsammans med Zambia tog fram inför mötet. I det avslutande kapitlet om framtidens globala samarbete bekräftas åter stödet för det

multilaterala samarbetet i FN och att FN är ett forum för världens regeringar.

FN:s medlemsstater satte redan 2015 ramarna för det globala hållbarhets- och klimatarbetet genom Agenda 2030 och Parisavtalet. Inför framtidstoppmötet har FN-ledningen understrukt behovet av nystart för Agenda 2030 och arbetet för att nå de globala målen för hållbar utveckling.

Till FN-pakten hör två bilagor i form av ett globalt digitalt ramverk och ett dokument om ungas inflytande och villkor.

■ Pekka Johansson

Foto: Bo Bergqvist

FN-veteranen Håkan Lindgren under FN-dagsfirandet i Norrtälje.

Foto: Vera Bernting

Från vänster: Maria Appelblom, Annelie Börjesson, Gabriel Wikström, Essraa Hussein och Björn-Ola Linnér under FN-dagsfirandet i Stockholms FN-förening. Margot Wallström syns på skärmen.

Glimtar från årets FN-dagsfirande

Som vanligt firades FN-dagen i landets FN-föreningar. Här kommer några glimtar.

STOCKHOLMS FN-FÖRENING arrangerade, tillsammans med Palmecentret och ABF, ett välbesökt FN-dagsseminarium med Palmecentrets ordförande Margot Wallström, Gabriel Wikström, tidigare nationell Agenda 2030 samordnare, Essraa Hussein, handläggare

unga, fred och säkerhet på Folke Bernadotteakademien och Björn-Ola Linner, professor vid Linköpings universitet som gav många intressanta perspektiv på FN:s utvecklingsfrågor i allmänhet och klimatet och Agenda 2030 i synnerhet under Annelie Börjessons ledning.

NORRTÄLJE FN-FÖRENING firade FN:s födelsedag med en personlig föreläsning av Håkan Lindgren. Han är FN-veteran från bland annat Cypern på 70-talet och senare Sinaiöknerna och

Afghanistan. Framför allt Afghanistan var en mycket prövande tid med stora faror. Mötet uppmärksammade också alla de som gjort FN-tjänstgöring varav 82 personer har dött sedan 1956.

NEDANSILJANS FN-FÖRENING firade FN-dagen på Leksands gymnasium.

Ett 60-tal elever, lärare och representanter från FN-föreningen lyssnade på en föreläsning på temat "Beteendeförändring i klimatkrisen,

FN-dag och Agenda 2030 i Tierp

Tierps FN-förening har vid flera tillfällen deltagit i arbete med Agenda 2030 tillsammans med Tierps kommun. Under FN-dagen hann föreningen med både företagarfrukost, besök på FN-skolan och fredsmanifestation.

Tierps kommun har åtagit sig att implementera Agenda 2030 i den kommunala verksamheten och i årsredovisningen utvärdera hur målpåföljelsen har lyckats. Kommunen har tillsammans med representanter för andra lokala aktörer berättat om sitt arbete med Agenda 2030 på FN:s högnivämöte för hållbar utveckling.

Vi i Tierps FN-förening är kritiska till hur Sveriges regering har minskat det nationella FN-engagemanget. Men samtidigt är det positivt att det fortsätter och utvecklas på lokal nivå. Vi är inte en stor förening, men vi tror på att alla kan göra skillnad och är stolta över att

fortsätta kämpa för en hållbar och rättvis värld. Ett återkommande inslag i Tierps FN-förenings verksamhet är att två gånger per år arrangera en klädbyttardag på kulturhuset i Tierp. Där får alla som vill lämna in kläder de tröttnat på och ta med sig plagg som andra har lämnat in. Arrangemanget brukar vara välbesökt. Självklart bjuder vi på FN-fika och informerar om vår förening och Agenda 2030.

Tierps FN-förening har också engagerat sig för en grupp kvotflyktingar som kommit till kommunen och hamnat i en undermålig boendesituation, med fattigdom och social isolering som följd. Ett nätverk har bildats för att förbättra

situationen, och arbetet verkar ge resultat. Som lokal FN-förening anser vi att vi har ett speciellt ansvar för att upprätthålla ett människovärdigt mottagande och att uppfylla barnkonventionen.

På FN-dagen anordnade Tierps kommun en företagarfrukost på temat global påverkan på det lokala näringslivet, med programpunkter som självförsörjning, resiliens och informationssäkerhet. Tierps FN-förening gav en avslutande reflektion. Vi uppmärksammade att en ursprunglig målsättning med formulerandet av målen i Agenda 2030 var att medborgarna skulle vara med. Det skulle inte vara regeringar som tog fram målen, utan människor i hela världen. Det perspektivet vill vi bevara, så att Agenda 2030 i kommunen inte blir begränsat till ett projekt på mellanchefsnivå i kommunen. Vi uppmanar implementerandet av Agenda 2030 bland medarbetare och medborgare i kommu-

Från vänster: Anna Gässte, Karin Sveland Ludvigsson (lärare), Nicklas Karlsson (lärare) och Signe Rönnegård firade FN-dagen i Leksand.

hopp och handling” av klimatpsykolog Frida Hylander. Hon diskuterade vad man som enskild individ kan göra, och hade en intressant modell: högutsläppare behöver minska sina koldioxidutsläpp, skryta om det, och arbeta för politisk och juridisk förändring. Många som bor i Sverige är högutsläppare. En lågutsläppare har små möjligheter att minska sina utsläpp. För den personen kan det vara smartare att samarbeta med andra och lägga energi på protester, politisk förändring och lagändringar. Medarrangörer var FN-distriktet och Leksands kommun.

Cykelcruising, marschaller och FN-dagsfirande i Gävle

En cykel fick agera informationsnod när Gävle FN-förening deltog i evenemanget Å-draget.

LÖRDAGEN DEN 7 SEPTEMBER deltog Gävle FN-förening tillsammans med andra organisationer i evenen "Folk I Rørelse", "Potatisuppropet", "Plantloppis" samt "Rädda bina".

Det anordnades cykelcruising med start på Stortorget och FN-föreningens egen FN-soldat, Jan-Eric Andersson, var på plats med sin cykel. Sommaren 2023 cyklade han och sonen 632 mil från New York till Seattle på 67 dagar.

En annan cykel fick agera informationsbord och Världshorisont fick många nya läsare.

Allt detta var en del av "Å-draget" och på kvällen tändes marschaller utefter Gävleån. En

vacker avslutning på en givande dag.

Under FN-dagen föreläste Gävle FN-förenings ordförande Margareta Björkenstam om FN på kommunens träffpunkter för seniorer. På Alternativboden Lyktan fanns under hela FN-veckan en utställning om FN samt en hyllning till årets fredspristagare, den japanska gräsrotsrörelsen Nihon Hidankyo. På FN-dagen intervjuades också Gävles ungdomsambassadör Kristina Andersson i SVT Gävleborg.

■ Margareta Björkenstam,
Gävle FN-förening

Exempel på information som Tierps FN-förening delar med sig av.

nen. På FN-dagen blev det som vanligt också FN-information på FN-skolan, och på kvällen medverkade vi i en fredsmanifestation som arrangerades tillsammans med Österbybruks litterära sällskap.

■ Mats Bäckman, Tierps FN-förening

Fredskonsert i Torsby

FN-DAGEN I TORSBY firades med en konsert för freden i Fryksände kyrka. Torsby FN-förening medverkade tillsammans med flera köror och musiker. Kyrkokören och Missionskyrkans kör sjöng bland annat "Let there be peace" och "Länge leve livet". Torsby stråkorkester och Fryksände spelmannslag spelade och ett par ungdomar från kulturskolan dansade. Trubaduren Anders Stävarby sjöng visor av Victor Jara och poeten Bengt Berg läste egna dikter. Undertecknad inledde kvällen med ett tal om FN:s grundande 1945 och dess målsättning. I talet berördes de konflikter och orosämnen som skakar världen i dag. Frågan om hur det har gått för FN sedan bildandet ställdes, och

Fredskonsert i Fryksände kyrka.

vad vi vanliga människor kan göra för att inte tappa framtidstron.

Programmet avslutades med nattvard och ljusständning. Kören spred ut sig längs kyrkans långsidor med ljus i handen och sjöng Dona nobis pacem, Ge oss fred, vilket blev en fin avslutning på kvällen. Kyrkan var i det närmaste fullsatt. Kollekten gick till FN:s barnfond Unicef och inbringade 8585 kronor.

■ AnnMari Långe, Torsby FN-förening

FN-förbundet
UNA SWEDEN

Bli månadsgivare för en bättre värld

Som månadsgivare är du med oss varje dag och skapar långsiktig förändring, ger hopp och räddar liv. Du bidrar med så mycket du vill, så länge du vill. Tillsammans kämpar vi för en bättre värld!

Skanna QR-koden för att läsa mer!

Eller gå in på fn.se/manadsgivare